

Glasovi i }utanja `ena izvan granica

^udno je kako pnekad re~i ne uspe-
vaju da iska`u misli, glasove se}anja i sa-
da{nlosti.

Tako ve} neko vreme, od kada je po-
~eo ovaj rat, zapo~injem moje tekstove sa
skoro nezaobilaznom sigurno{}u da je
}utanje ja~e, i da moje re~i ne}e znati da
dovoljno izraze misli, glasove se}anja i
sada{nlosti. Uteha su mi re~i drugih `ena.
Nekada ih slu{am, nekada ~itam, poku{a-
vaju}i da ponovo prona|em moj glas, a
otkrivam njihova }utanja. Vird`iniji Vulf
je trebalo tri godine da odgovori na jedno
pismo kojim joj je tra`eno da u~ini ne{to
da bi se izbegao ulazak Engleske u drugi
svetski rat. Iz njene meditacije rodilo se
delo „Tri gvineja“.

Potvrditi danas da `ene nemaju veze
s ratom, kao {to je Vird`inia Vulf napisala
u svojoj knjizi, jer one ne odlu~uju, ne
ratuju, zvu~i malo ~udno, ali je mene nate-
ralo na razmi{ljanje kao nikad ranije. Ka-
da gledam televiziju, vidim mu{karce, u
uniformama ili bez njih, koji odlu~uju o
vremenu i na~inu ovoga rata, bez obzira
na to ko je na „ispravnoj“ strani. Kosov-
ske `ene be`e sa svoje zemlje, `rtve u`a-

snog etni~kog ~i{}enja, odvo}e}i sa so-
bom decu i starce. Poznate su nam njiho-
ve suze i bes, skoro bez re~i. Prihvataju ih
druge, za televiziju nevidljive `ene.

Dok ovo pri~am, uvla~i se u moju
svest sumnja i pitam se da li me je moj vi-
{emese~ni boravak i rad u direktnom kon-
taktu sa albanskim `enema ovde, u Tirani,
glavnom gradu Albanije, naterao da prih-
vatim samo delimi~nu, pa samim tim i
nekompletnu, ~ak mo`da i pogre{nu sli-
ku.

Glas sada{nlosti onda odlu~uje da se
osvrne mnogim glasovima se}anja, kao
odgovor na rat koji ja ~esto do`ivljavam
kao vre|anje moje mogu}nosti da o sebi
razmi{ljam u budu}nosti. Tako ne misle
neke kosovske `ene sa kojima sam mogla
da nadugo razgovaram ovih dana. Jedna
od njih mi je rekla : „Od kada je po~elo
bombardovanje, ose}am se sposobnom da
gledam unapred, jer ni{ta ne}e biti isto
kao pre.“. Bilo je jasno {ta misli : nikad
vi{e sa Srbima. Dugo sam posmatrala nje-
ne ruke koje su se ukr{tale, njeno umorno
i bolno lice. O njoj znam da su je srpski
vojnici silovali, ali o tome nismo jo{

mogle da pri~amo, a mo`da ne}emo nika-
da ni pri~ati. Uprkos gor~ini, koja mi je
stezala grlo, u tom trenutku setila sam se
razgovora koji sam vodila sa jednom
kosovskom novinarkom.

Srele smo se u jednom kafi}u u cen-
tru Tirane. Po{to mi je ispri~ala da joj je
deo familije jo{ uvek u Pri{tini i da o nji-
hovoju sudbini nema nikakvih vesti, za-
tra`ila mi je da razgovara sa svojim srp-
skim prijateljicama, `enama koje se godi-
nama protive Milo{evi}evom re`imu i
njegovoj politici etni~kog ~i{}enja.
„Zna{, ja verujem da moramo da poku{a-
mo da se vratimo zajedni~kom `ivotu sa
Srbima. Znam da je to mogu}e, uprkos
svemu {to se dogodilo. Silno `elim da sa-
znam {ta rade moje srpske prijateljice, {ta
misle. Na`alost, prilikom be`anja ostavila
sam svoj imenik kod ku}e. Nemam vi{e
mogu}nosti da stupim u kontakt sa tim
osobama.“ Obe}ala sam joj da }u potra-
`iti ove telefonske brojeve, kao i e-mail,
pa }emo im zajedno pisati. Glasovi `ena
koje su pre`ivele razli~ita iskustva na ra-
zli~itim mestima. Slu{am ih sa `eljom da

ih razumem, ali i da me razumeju.

Tirana, glavni grad Albanije, zemlje
na prvoj borbenoj liniji u ovome ratu. Ov-
de ve} otprilike godinu dana grupa itali-
janskih `ena, pripadnica razli~itih ne-dr-
avnih organizacija, radi zajedno sa alban-
skim `enama, na realizaciji {irokog @en-
skog programa, koji obuhvata razli~ita
mesta, osobe, `elje i perspektive za bolju
budu}nost.

Kada je zapo~eo rat, smatrale smo
prirodnim da se sretne sa na{im alban-
skim drugaricama i da sa njima uspostavi-
mo razmenu mi{ljenja, a to nije bilo ni
lako, ni bezbolno. Sve smo mi za njih pre-
stavljale samo deo neshvatljivog itali-
janskog pacifizma, koji je izlazio na ulice
i trgove da tra`i prestanak bombardovan-
ja i koji nije znao da tra`i zaustavljanje et-
ni~kog ~i{}enja.

Bilo je te{ko objasniti im da mo`da
nije ba{ tako, da su mo`da ti Italijani i Ita-
lijanke izra`avali sumnju u efikasnost ra-
ta koji nije znao da za{titi Albance od et-
ni~kog ~i{}enja.....

